

A Mester

(Részlet a *Rákospalotai ködlovag* című regényből)

Este hat óra körül járhatott az idő.

Keskeny Károllyal véletlenül találkoztam egy kies mellékutca legvégén. Az egyik romos épület bejáratával szemben ácsorgott, s a homlokzatot nézte. Hosszú kabát volt rajta, kalapot viselt, az arcát sál fedte.

Mereven állt. Az esti szürkületben olyan volt alakja, mint valami szobor. Odaléptem hozzá.

Keskeny nem fordult felém. Jó fél percig állt tovább szóttanul. Abban sem voltam biztos, egyáltalán észrevett-e.

– Látod? – szólított meg hirtelen. – Látod azt a két kiálló vasdarabot a kapualj két oldalán? Azt a célt szolgálta, hogy ha szekérral vagy lovas kocsival hajtanak be, a kerék kiálló rúdja ne ütközzön a kapualj oldalfalának. Ez egy legalább kétszáz éves épület, és most bontásra ítélik.

– Gyere! – mondta. – Sétáljunk egyet!

Bólintottam.

– Néha rám tör valami furcsa vágyakozás – folytatta Keskeny, miközben fokozatosan elhagytuk a szomorú kis mellékutcát –, és ilyenkor járni kezdem a várost. Kereselek valamit. Űz, hajt belülről egy érzés. Nem tudok otthon ülni. Mennem kell. Kutatnom. Hogy megbizonyosodjam. Hogy lecsillapodjam kissé. A minap is zaklatott idegállapotban voltam, és csak az tudott némi enyhülést adni, hogy láthattam egy régi vaskorlátot, amit még Lónyay Menyhért miniszterelnöksége idején kovácsoltak, s emeltek egy dohos lépcsőházban a lezárt, használaton kívüli cselédlépcső mellé. A múlt hónapban pedig nem tudtam leadni a heti tárcámat a Krajczáros Igazságnál, amíg nem leltem pár utcával odébb egy „Kintornázni Tilos!” feliratú, alig olvasható zománcozott táblát.

– És te mit keresel itt? – állt meg hirtelen, s nézett a szemembe. – Mit keresel a Sín utca és az Állomás köz találkozásánál ebben a szürkületben?

Egy pillanatig késlekedtem a válasszal.

- Kezembe került minap egy gimnáziumi tankönyv. Tegnap rossz idő volt, így jobb híján majd az egészet végigolvastam. És reggel nem éreztem valóságosnak a saját fürdőszobámat. Furcsának tűntek a villák és kések a konyhaszekrény fiókjában. A tükörbe néztem, és már abban sem voltam teljes mértékben bizonyos, hogy a saját ábrázatom a sajátom. Mivel a szomszédos utcában épült bevásárlóközpont csak a kételyeimet növelte, valahová messzebb akartam menni. A múlt maradékai közé.

- Szóval te is hasonló cipőben jársz - bólintott Keskeny Károly. - Gyere, bemutatlak valakinek.

Mentem. Keskeny nem szerette a kérdezősködést, hát nem kérdezősködtem.

Átvágtunk egy téren, majd berángatott egy apró, mindössze három épületből álló mellékutcába, s az egyik kapualjnál megállt.

- Most bemutatlak a Ludovikásnak! - tette vállamra a kezét. - Tudom, egy ízben már találkoztál vele, de az nem volt igazi megismerkedés. Most ellenben meglátogatjuk. Otthonában keressük fel. Ez nagy pillanat az életedben. Fordulópont. Ilyesmi nem mindennap történik meg az emberrel. A Ludovikás az, akitől én tanultam. Aki gondolataival formálta jellememet. De előre figyelmeztetek, ha ő beszél, hallgatni kell. A Ludovikás nem szereti a duettet.

Nyeltem egyet, majd követtem őt a lépcsőház felhomályába, s megindultam Keskeny mellett felfelé a kanyargó lépcsőn.

A világítás nem működött, így nem láthattam barátom arcát. Gyakorlatilag egy árny intézte hozzám szavait.

- Ha bizonyosságra van szükségem, mert a modern világ tárgyai, helyszínei, szereplői, az utópiák bűzét lihegik arcomba, csak feljövök ide egy óracsákára. A Ludovikás oly mértékben reakciós, hogy én hozzá képest trockista vagyok - tette hozzá nyomatékkal Keskeny. És nemcsak a jelszavak terén van ellene a szabadosságnak. Hogy egy példával illusztráljam, az utcasarkon ő nemcsak úgy simán befordul, mint más, megalkudottabb szellemek, hanem 90 fokos szögben vált haladási irányt.

Dobogó szívvel lépkedtem Keskeny mögött a kihalt lépcsőházban. A lábammal mindig kitapogattam a következő lépcsőfokot. A második szinten pislákoltt valami lámpaféle. Körbenéztem. A falakról hullott a vakolat. Renoválásnak, emberi tevékenységnek nyomát sem lehetett látni. Csend honolt. A bezárt ajtók mögül sehol nem szűrődött ki zaj vagy beszédfoszlány.

A lift nem működött, és névtáblát sem lehetett látni semelyik postaládán és semelyik ajtón. Úgy festett, mintha a háznak csak egyetlen lakója volna.

Nagy nehezen felvándorogtunk a legfelső szintre, ahol mindössze egyetlen lakásajtó árválkodott. Névtáblát itt sem lehetett látni, csak egy kisméretű felirat volt rajzszöggel odaerősítve a kukucskáló nyílás fölé: „A demokrácia az a rendszer, amely Barabást választotta Jézus helyett.”

Keskeny bekopogott.

Az ajtót egy ötven év körüli férfi nyitotta ki. Feszés tartással állt az ajtónyílásban. Régimódi házikabátot viselt, s bizonyos időközönként végigsimított

kifent bajuszán. Azonnal megismertem. Ő volt az, aki a Rudolf borozóban összeszólalkozott Szász Kornéllal a szülői tekintély kérdéskörével kapcsolatban, s ő volt, aki mellette állt a postán, még a megismerkedésünk előtt, ama emlékezetes napon.

Ő, akiről barátunk már eddig is oly sokat mesélt. És mindig a legnagyobb tisztelet hangján. Igen, ő volt „a Ludovikás”.

- Fáradjanak beljebb, uraim!

Beléptünk. Elöl Keskeny, mögötte jómagam.

A bejárattal szemben egy színezett metszet függött IX. Pius pápa arcképével, amint épp egyházi átokkal sújtja az egész modern civilizációt, valamint Mária Terézia egy rendelete a hamis XVII. krajcárosok bevonásáról.

A falakon akvarellek, rézkarcok, Neogrády Antal, Hány Gyula és Guzsik Ödön. Pár olajfestmény a Tabánról, könyvsorok.

Az ablak alatt egy kibelezett tévékészülékre figyeltünk fel, melynek belsejében most egy macska ült. Magát a képernyőt kiserelték, a helyére betettek egy almot, s a fészekben most egy cirmos házimacska lakott. Az állat kissé sértetten pislogott ránk.

A Ludovikás követte a pillantásunkat.

- A neve Margaret Thacher - mondta. - De a hétköznapiokban csak Margitkának hívják.

Házigazdánk intett, hogy foglaljunk helyet.

A tekintetemet nem tudtam levenni az állatról. Láthatóan élvezte, hogy ő megy fő műsoridőben.

- Vajon miért szeretheti egy ilyen ember ennyire a macskát? - nézegettem elgondolkodva. - Talán azért, mert a macska is magának való. Éppen úgy, mint ő. Azon kívül reakciós. Ki nem állhatja a változást, nem kell sétáltatni, megsétáltatja saját magát. De azt is csak ritkán. Idegenekre fúj. Őt itt egy idős, morcos hölgynek látom, aki a gazdáján kívül senkivel sem kedves. És ha valaki megpróbálja megsimogatni, egy ideig hagyja is, de nem dorombol. Aztán egyszer csak odacsap a kezére, s gyors egymásutánban kioszt pofonokat.

Elképzelttem, amint beszél hozzá: Margitka, cicc! Zörög a zacskó, és már szalad.

- Orion AT-501-est sajnos nem sikerült szereznem - szólt a Ludovikás. - Ez a Tavasz tévé itt már elég újmódi, a hatvanas években készült.

Keskeny Károly sokáig feszengett a fotelben. Én meg csak ámultam. Barátunkat sosem láttam még ilyennek. Végül belekezdett mondókájába, melynek lényege az volt, hogy mindannyiunk nevében köszönetet mond vendéglátónknak, amiért tanításaival, lényének és személyiségének kisugárzásával tartja benne a lelket, miáltal ő is tovább tudja adni nekünk a túléléshez szükséges energiát.

A Ludovikás hallgatta egy darabig ezt a szóáradatot, majd legyintett, s így szólt:

- Marhaság...

Összenéztünk Keskenyvel.

Vendéglátónk most hirtelen felpattant.

- Unom már ezt a szerepjátékot. Engedjék meg az urak, hogy egy percre levessem ezt az uniformist. Jöjjenek velem, s megmutatom, hogy én honnan szerzem az energiát a helytálláshoz. Bemutatom magukat a Mesternek.

- Nem megyünk messzire - mondta, míg a felöltőjéért nyúlt. - Csak ide kell átugranunk a szomszédos kerületbe.

Előhúzta zsebóráját, és felkattintotta a fedelét.

- Fél nyolc! Még épp időben vagyunk.

Amíg a Ludovikás az ajtót zárta kulcsra, elmélázva nézegettem a névtábla helyett kifüggesztett feliratot. Mintha kitalálta volna a gondolataimat, így szólt.

- Levelet nem szoktam kapni. De amúgy sem érdekel az emberek véleménye. Erre, uraim! Azzal intett kezével, majd megindult előttünk a hátsó lépcsőn, ahol némiképp több fény és kevesebb akadály várta a látogatókat.

Annyira elmerültem a gondolataimban, hogy alig figyeltem oda, merre is járunk. A Ludovikás magasra húzott gallérral, határozottan lépkedett. Sétabotjának kopogása jó másfél méterrel előttünk mutatta a követendő utat. Mögötte Keskeny haladt, kezeit zsebre dugva, némán, magába fordulva. Leghátul balagtam én, komor töprengéseimbe merülve.

Arra lettem figyelmes, hogy elhagytuk a régi, ódon házakat, és egy barátságos, kertes házaktól övezett városrészben járunk.

Kutyaugatás hallatszott. A falusi idill furcsa ellentétben állt az események eddigi színhelyével.

- Megjöttünk, uraim! - Szólt a Ludovikás, és megállt egy pirosra festett kertkapu előtt. „Vigyázat, a kutya harap!”

- A csengőt hosszan kell nyomni, mert a Mester kissé nagyothall.

Bólintottunk.

- Úgy ismertem meg - engedett a távolságtartásból a Ludovikás -, hogy amikor „A modern filozófusok tévedései” című készülő, és máig kiadatlan munkámat szerkesztettem, véletlenül kitévedtem a pásztói strandra. Reggel volt, lehetett úgy hét óra. Fújt a csípős szél, de nekem pont ez az idő kellett, hogy zsi bongjanak fejemben a gondolatok. És akkor megláttam Őt.

Ott ült a stégen, egy papírtálcáról ette a hekket, és az ősz hajú kabinossal hallgatta a Kossuth-rádiót.

Soklról!

Odaléptem hozzájuk, és elkezdtünk beszélgetni. Összebarátkoztunk. És állítom, uraim, nem bántam meg!

A Ludovikás ismételen megnyomta a csengőt, majd folytatta:

- Néha eljárók hozzá, hogy megfürödjének egy-két ódivatú megjegyzésben.

Ha szóba kerül valami bonyolult okoskodás, a Mester hümmög, majd megjegyzi: „Ez a kilincs nincs jól felszerelve. Manapság nem lehet tisztességes mesterembert kapni.” Vagy: ha szóképek hangzanak el egy beszélgetés folyamán,

pl. „új idők szele jön”, a mester körbenéz. „Miféle szél? Csendes idő várható. Érzem a csontjaimban. Ráadásul be van zárva az ablak. A gittet is tavaly csináltattam meg.”

A ház belsejéből mocorgás hallatszott, majd hirtelen egy éles hang csendült:

- Te vagy az, Ferenc?

- Én vagyok, Mester! És itt vannak velem a barátaim.

- Tudniillik a keresztségben a Ferenc nevet kaptam - fordult a Ludovikás Keskenyhez, aki erre nem mondott semmit.

- Megyek, csak meg kell keresni a kulcsot!

- „Hasznos”, ez az egyik leggyakrabban alkalmazott kitétele - fordult ismét hozzánk a Ludovikás -, a másik meg a „Nem válunk meg tőle”. Amikor a nagyapája meghalt, a Mester évekig az ő lódenkabátjában járt. Oly tündöklően anakronisztikus volt, hogy abban az időben sűrűbben látogattam ide, hogy élvezzem a látványt.

A Mester itt él leszázalékolva ebben a szoba-konyhás kis házban, nincs tévéje, az internetről nem is hallott, s a világgal az összeköttetést egy Sokol rádióon keresztül tartja. Itt él, a nagymamájától örökölt falvédővel a konyhában, a keresztretjvényűságokkal, amikből miután megfejtette, radírral kigumizza a betűket, s később újrafelhasználja, az egy számmal nagyobb méretű atlétáival, a pincében meg a felhalmozott drótokkal, spárgákkal és régi újságpapírokkal. Mert „Jó az, ha van”. Na, ez a harmadik szállóigeje. „Jó az, ha van!”

A rendet, a pontosságot ellenben szereti. Legutóbb épp itt jártam nála, amikor becsöngettek holmi kéregetők. Nem emlékszem már, hogy mit akartak, lényeg, hogy nem akartak elmenni. Álltam az ajtóban, mert épp indulni készültem, s próbáltam udvariasan elküldeni őket - csekély eredménnyel. A Mester erre kiszól a konyhából: „Ferenc, vigyem a puskát?” Nos, a magyar nyelv ropant kifejező. Talán a legkifejezőbb az összes közt, ám az a kitétel, hogy „elillantak”, még így is csak hozzávetőlegesen érzékelteti a végbement cselekvéssort.

- Nem tudod, hol lehet a kulcs, Ferenc? - hallatszott bentről.

- Mester! Szerintem nézze meg a gázóra fölött - kiabált a Ludovikás. - Oda szokta akasztani.

- Rajong a vasúti közlekedésért - fordult ismét felénk. - Mint leszázalékoltnak, a gyengénlátós jegy anno a Budapest-Záhony vonalon 4 Ft volt oda-vissza. A Mester leutazott Záhonyba, megivott egy sört, majd hazajött a következő vonattal. A jegyet ellenben nem kezelték, így másnap elment a Keleti-pálya-udvarra, és visszaváltotta.

- Megvan! - hallatszott immár, és némi szöszmötölést követően egy ember tűnt fel a virágzó krizantémok közt. - Na, már itt is vagyok!

Meghatározhatatlan korú férfi állt a kerítés túloldalán. Rövidre nyírt túskefrizurát hordott, kötött pulóvert és barátságosan mosolygott.

- Látom, elhozta a barátait is - fordult a Ludovikás felé. - Kerüljetek beljebb. A gumislagra vigyázzatok! Nem rálépni, mert akkor megtörik, és ma-napság nehéz jó minőségű gumicsövet kapni.

Kövezett kerti úton haladtunk a ház felé, kétoldalt rózsabokrok és egy-egy gyümölcsfa.

A Mester a konyhában ültetett le minket. Alaposan körülnéztem, de igazából nem volt sok látnivaló. Régimódi gáztűzhely, kredenc, a sarokban alumínium ételhordó. A Mester pedig beszélt.

Beszélt a szomszéd macskájáról. Hogy a postást megharapta az utcában egy kutya, és emiatt nem szívesen jár erre. Panaszkodott, hogy elromlott a szódás-szifon, és nem lehet hozzá szelepet kapni. A szomszédék lánya házasodik. A vőlegény furcsa egy szerzet. Olyan hajviselettel járkal, hogy az borzalmas. A tisztelendő úr igen szépen prédikált a múlt héten. A gyümölcsfákat ellenben metszeni kell.

– Kértek tejeskávét?

Bólintottunk.

A rezsón előbb megmelegítette a tejet, majd körbekínált minket. Én egy lepattogzott zománcú pléhbögrében kaptam, Keskeny műanyag fogmosópohárban. Megtudtuk még, hogy a Mester jövő héten elutazik Százhalombattára a nagynénikéjéhez, mert az ad neki fejtett babot.

– Esernyőt mindig viszek – nézett a szemünkbe –, mert az eső bármikor eleredhet, alsógatyát meg azért, mert az ember bármikor beszarhat!

A Ludovikás az órájára nézett. „Későre jár!” Lassan cihelődni kezdtünk.

– Hát, örülök, hogy itt voltatok.

– Ferenc! – fordult még a Ludovikáshoz a kertkapuban. – Ha legközelebb jössz, hozzá pár kartondobozt, mert szét kéne válogatni a cipőket. Jön a tél, és addigra végezni akarok vele. A Ludovikás megígérte neki.

A kapuban szétváltunk. A Ludovikás sorra kezét fogott velünk, majd így szólt.

– Remélem, tanulságos volt a kis kiruccanás.

Azzal meg sem várta válaszukat, csak otthagyt minket. Felhúzott gallérú alakja lassan tovatűnt a ködben.

Egyedül maradtam a barátommal. Éreztük, hogy lehűlt az idő. Sokáig egyikünk sem szólalt meg, majd Keskeny hirtelen hozzám fordult.

– A Ludovikás valamikor 1970-ban született, és foglalkozását tekintve állás nélküli történelem-ének szakos középiskolai tanár. Gondolom már te is kitalálod, hogy nem lehetett ott '19. június 24-én, amikor megkezdődött a Tanácskormány ellen az ifjú ludovikások ellenforradalma.

A Mester pedig... nos, a Mester, az a Mester...

Nem mondtam erre semmit.

– Mire gondolsz most?

Egy darabig késlekedtem a válasszal.

– Arra, hogy reménytelenül el vagyunk rontva.

– Igen – bólintott Keskeny. – Ez járt a fejemben nekem is. Keressük a normalitást, és amikor megismerjük, nem tudunk vele mit kezdeni.

– Ez a középkorú, érdektelen nyárspolgár lenne a normalitás?

Keskeny elsétált még velem a kereszteződésig, ahol a hepehupás földút találkozott az aszfalttal, s csak akkor válaszolt.

- Én szándékosan, direktben, olykor akarattal és megerőszakolva önmagam vagyok reakciós. Te akarattal és szándékosan sem vagy az, csak hiszel benne, csak megpróbálsz azzá válni, de nem sikerül teljesen, még ha a csürhe szemében fasiszta is vagy. De ez az ember itt nem akar reakciós lenni. Ilyen. Az. Nem is tudja, hogy létezik másféle gondolkodásmód. Egy ember, egy élő maradvány a régebbi világból. Az igazi reakciós nem hirdeti a normalitást. Megéli. Aki hirdeti, már pótcselekszik.

Tettünk még pár lépést az éjszakai ködben. Keskeny hirtelen megállt.

- Létünk egy pusztá segélykiáltás - nézett rám fájdalmasan. - Mit gondolsz, meghallja valaki?

